

RÖSTRÄTT OCH DEMOKRATI

NORDISKAMUSEET.SE

Ett arbetsmaterial för årskurs 4–6

**NORDISKA
MUSEET**
DJURGÅRDEN

Till läraren

Det här materialet kan du använda under ett besök i utställningen *Nordbor* på Nordiska museet.

Materialet är kopplat till UR:s nya serie *Demokratiskt land* där Nordiska museet varit en samverkanspart.

Syftet med materialet är att lyfta en viktig del av den långa vägen mot demokrati, nämligen kampen för allmän och lika rösträtt.

Bra att tänka på

Det här materialet använder ni i en liten del av utställningen. Det betyder att det kan bli trångt för eleverna. Ett tips är att du antingen besöker museet med halvklass eller att ni delar klassen i två delar. Den andra halvan kan till exempel gå med audioguiden i den del som handlar om 1500–1700-tal i samma utställning. *Du ber om audioguide när du bokar ditt besök.*

Du hittar audioguiden under ”guider” på www.guide.nordiskamuseet.se

Lyssna själv före ditt besök för att avgöra om eleverna ska lyssna på Audioguiden Nordbor/vuxna eller Audioguiden Nordbor/barn

Föranmäl ert besök

Inför ert besök behöver du anmäla er. Det gör du genom vår digitala skolbokning som du hittar på www.nordiskamuseet.se/besok-oss/skola/

Ingångar till läroplanen Igr22

Samhällskunskap

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar förtrogenhet med demokrati och mänskliga rättigheter. Den ska bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle samt om demokratiska processer och arbetssätt.

Historia centralt innehåll (åk 4–6)

Folkökning, ändrade maktförhållanden och emigration, cirka 1800–1900:

Vad historiska källor från tidsperioden, till exempel kyrkböcker, fotografier och domstolsprotokoll, kan berätta om det förflutna.

Förberedelse i klassrummet

Någon dag före besöket på Nordiska museet är det bra om ni tittar på UR:s serie *Demokratiskt land*, avsnitt 4 (10 min) om kvinnlig rösträtt: www.urplay.se/program/246013-demokratiskt-land-kvinnlig-rostratt-1921

- Dela gärna in eleverna i grupper om 2–4 elever.
- Eleverna kommer både reflektera för sig själva och diskutera i grupperna.

När ni kommer till museet

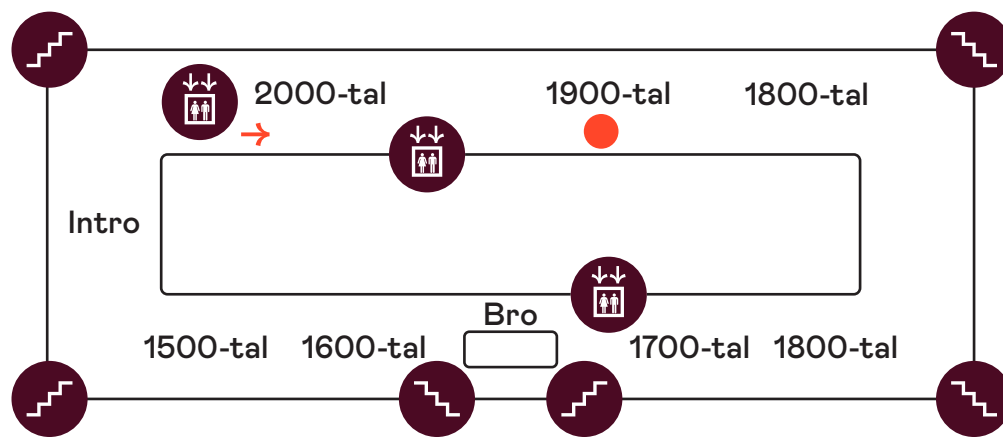
Anmäl din klass i receptionen. Personalen visar var ni kan hänga av er och hjälper er med audioguiden om ni har förbokat den.

Arbetsmaterial för elever

Åk upp till utställningen Nordbor

Gå gärna in från ”fel” håll, dvs gå in i utställningen till vänster när ni kommer ut från hissen på plan 4.

→ Ni ska sedan vidare till tidigt 1900-tal.

När ni kommer fram till denna del har ni kommit rätt:

Leta reda på montern med den här klänningen

→ När ni hittat montern kan ni börja med **UPPGIFT 1**

1. Vem fick rösta år 1900?

Foto: Svenn Poulsen/ Nordiska museet, NMAx.0071597

Fotot du ser här föreställer några människor utanför riksdagshuset i Stockholm år 1905. Vi vet inte vilka de är.

Frågor

- Titta ordentligt på fotot. Hur är människorna klädda?
- Nu ska du gissa: vilka av människorna på bilden tror du hade rätt att rösta i riksdagsvalet?
- Varför gissade du på just den eller de personerna? Berätta för varandra.

Sverige var ingen demokrati

I slutet av 1800-talet var Sverige ingen demokrati. Bara de som tjänade tillräckligt mycket pengar fick rösta i riksdagsvalet. Och den regeln gällde bara män, kvinnor fick inte rösta alls.

Men i slutet av 1800-talet började fler människor kräva rösträtt. Både kvinnor och män.

Ett demonstrationståg för rösträtt. Foto: Nordiska museet, NMA.0036152

Fler fick rösträtt

År 1909 fick nästan alla män i Sverige rätt att rösta i valet till riksdagen. Men kvinnorna hade fortfarande ingen rösträtt.

Kvinnornas kamp för rösträtt

De kvinnor som ville ha rösträtt fortsatte att kämpa för den. De höll möten, de demonstrerade, de samlande in namnunderskrifter, de skrev artiklar och böcker.

Demonstrerande kvinnor i Göteborg, 1918. Foto: Anna Backlund/ Nordiska museet, NMA.0032617

2. Rösträtt, nästan för alla

År 1921 blev det till slut allmän och lika rösträtt i Sverige. Åldern var först 23 år, sedan sänktes den till 21 år.

Men det fanns människor som fortfarande inte fick rösta, till exempel:

- Människor med psykisk ohälsa
- Vissa personer med en funktionsnedsättning
- Kriminella
- Människor som inte kunde försörja sig själva

Hemlösa män som sover på ett
härbärge. Foto: Karl Heinz Hernried/
Nordiska museet, NMA.0030127

FAKTA

Det fanns vuxna personer med funktionsnedsättningar och med psykiska sjukdomar som inte var myndiga. De var omyndigförklarade. Det var därför de inte fick rösta.

Men 1989 bestämde riksdagen att alla vuxna personer i Sverige skulle vara myndiga. Ingen kunde längre bli omyndigförklarad. Därför får alla medborgare som fyllt 18 år rösta i de tre valen.

Diskutera med varandra

- Varför är det viktigt att alla medborgare i samhället får vara med och rösta?
- Vad kan hända om vissa medborgare inte får rösta?

VISSTE DU ATT

→ Finland fick kvinnlig rösträtt 1906. Det blev det första landet i Europa med kvinnlig rösträtt.

→ Sverige var sist av de nordiska länderna att få kvinnlig rösträtt.

→ År 1893 fick kvinnor i Nya Zeeland kvinnlig rösträtt. Det var det första landet i världen där både kvinnor och män fick rösträtt.

3. I vilken ålder får vi rösta?

Frågor

Fundera först för dig själv

- Vilken rösträttsålder har vi i Sverige idag?
- Fundera på vilka fördelar och nackdelar det finns med den rösträttsålder vi har idag.

Hitta på bra argument tillsammans

Nu ska ni hjälpa varandra att hitta argument för tre olika åsikter. Först ska ni hitta argument för åsikt 1, sedan för åsikt 2, och sist för åsikt 3.

- Åsikt 1: Rösträttsåldern borde höjas!
- Åsikt 2: Rösträttsåldern borde sänkas!
- Åsikt 3: Rösträttsåldern är perfekt som den är!

4. Att visa vad man tycker

Leta upp de här märkena i montern

I montern ser du olika märken som kvinnorna kunde sätta på sina kläder för att visa vad de tyckte. Då, i början av 1900-talet fanns det många som var emot att kvinnor skulle få rösträtt. Det fanns de som såg ned på rösträttskvinnorna. De kunde få höra nedvärderande saker om sig själva.

Även idag kan man visa sin åsikt till exempel genom att ha ett märke på kläderna. Det kan handla om att ta ställning för fred eller i ett krig. Det kan handla om klimatfrågor, det kan handla om feminism eller hbtqi.

FAKTA

I Sverige har vi yttrandefrihet. Det betyder att du har rätt att fritt uttrycka din åsikt. Men det finns saker som är olagliga att skriva eller säga.

Man får till exempel inte säga eller skriva något som sprider hat mot personer på grund av deras hudfärg, ursprung, religion eller sexuella läggning.

Frågor

Fundera för dig själv

- Skulle du kunna tänka dig att ha på dig ett märke som visar att du tar ställning i en politisk fråga?

Prata med din grupp

- Är det viktigt att kunna visa sin politiska åsikt utan att bli retad eller på annat sätt utsatt?
- Är det okej att uttrycka alla åsikter?
Finns det åsikter som kan vara olagliga?

Valurna. Foto: Ulf Berger/ Nordiska museet, NM.0321669

5. Att rösta

Ser du den stora valurnan i montern? Den användes antagligen i Solna under tidigt 1900-tal.

Nu förtiden används inte urnor utan lådor. En låda för varje valsedel:

- En för riksdagen
- En för regionen
- En för kommunen där du bor

Lådorna är låsta. Det är för att ingen ska kunna fuska med rösterna.

FAKTA

I Sverige röstar vi vart fjärde år. Alla svenska medborgare får rösta i tre val.

De som bott länge i Sverige men inte är medborgare får rösta i kommun och regionval.

De tre valen görs på samma dag. Då väljs det till riksdag, region och kommun.

→ Riksdagen: till riksdagen väljer vi vilka partier som ska styra Sverige

→ Regionen: till regionen väljer vi vilka partier som ska styra bland annat sjukvård och kollektivtrafik.

→ Kommunen: till kommunen väljer vi vilka partier som ska bestämma om till exempel skolor, äldreomsorg, parker och gator där du bor.

Frågor

När du fyller 18 år har du möjlighet att rösta, men hur gör man för att få rätt information inför valet?

Fundera först för dig själv. Prata sedan ihop er i gruppen.

- Var får man reda på fakta om varje partis frågor?
- Ska man prata med föräldrar eller kompisar?
- Kan man fråga AI?
- Ska man titta på partiernas egen reklam på till exempel sociala medier?

6. Rättighet eller skyldighet?

Att rösta är en rättighet för myndiga personer i Sverige. Men är det också en skyldighet? Vad tycker du?

Frågor

Fundera för dig själv. Prata sedan i er grupp.

- Är det viktigt att alla röstar i politiska val?
- Går det att påverka samhället på andra sätt än genom val till riksdag, region och kommun?
- Ge exempel på hur man kan påverka samhället och politiken i en fråga.

TIPS

Varje parti har en hemsida. Där skriver de vad de vill med sin politik. Ofta har de texter som är lättlästa.

Några veckor före valet brukar partierna ha små valstugor på gator och torg. Dit kan man gå och prata med någon från det partiet.

Flera dagstidningar och till exempel SVT har valkompasser. Där svarar man på frågor om politik och kan få reda på vilket parti man är närmast.